

Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelma

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	3
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus	3
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	4
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	5
1.4 Oulaisten kaupungin linjaukset	8
2. Varhaiskasvatus Oulaisissa	11
2.1 Oulaisten varhaiskasvatuksen arvoperusta	11
2.2 Lapsen oppimiskäsitys Oulaisissa	12
2.3 Laaja-alainen osaaminen Oulaisissa	13
2.4 Siirtymäkäytännöt lapsen kasvun ja oppimisen polulla	15
3. Oulaisten varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	16
3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	16
3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	16
3.3 Monialainen yhteistyö	17
3.4 Kiusaamisen ehkäisy	17
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	18
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	18
4.2 Pedagoginen dokumentointi Oulaisissa	19
4.3 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	20
4.4 Oppimisen alueet	20
4.4.1 Kielten rikas maailma	21
4.4.2 Ilmaisun monet muodot	22
4.4.3 Minä ja meidän yhteisömme	24
4.4.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni	25
4.4.5 Kasvan, liikun ja kehityn	27
5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki	29
5.1 Kolmiportaisen tuen malli	29
5.2 Vieras- ja monikielisten lasten kielen oppimisen tukeminen varhaiskasvatuksessa	30

5.3 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	31
5.4 Tiedonsiirto.....	31
6. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Oulaisten varhaiskasvatuksessa	32

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustlain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustlaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta². Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka³.

¹ Varhaiskasvatustlaki (540/2018)

² Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

³ Varhaiskasvatustlaki 2 §

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁴.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan **varhaiskasvatuksen järjestäjällä** kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa⁵. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä.⁶

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

⁴ Varhaiskasvatustilaki 21 §

⁵ Varhaiskasvatustilaki 1 §

⁶ Varhaiskasvatustilaki 22 §

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁷
- kotoutumissuunnitelma⁸.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen⁹.

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹⁰.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹¹. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaa¹² sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita¹³.

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan

⁷ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

⁸ Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

⁹ Varhaiskasvatuslaki 20 §

¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 8 §

¹¹ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹² Varhaiskasvatuslaki 65-73 §

¹³ Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013); Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisuja 24:2018

jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁴. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu¹⁵ ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa¹⁶.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.¹⁷

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon suunnitelmassa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet kuvaavat siitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen¹⁸. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkettä, joka

¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 23 §

¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 4 §, HE 40/2018 vp: hallituksen esitys Eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, luku 2.

¹⁶ Varhaiskasvatuslaki 23 §

¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 23 § ja HE 40/2018 vp s. 99

¹⁸ Varhaiskasvatuslaki 23 §

laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma.¹⁹ Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan²⁰. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, tuen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy.²¹ Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki
- mahdollinen suunnitelma lääkkehoidoista
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä²². Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto.

¹⁹ Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 §

²⁰ Varhaiskasvatuslaki 41 §

²¹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²² Varhaiskasvatuslaki 40 §

Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

23

1.4 Oulaisten kaupungin linjaukset

Oulaisten kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2018 sekä varhaiskasvatukseen 540/2018. Oulaisten kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ei sulje pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatusta Oulaisissa järjestävät sekä kaupunki että ostopalveluna yksityinen palveluntuottaja. Toimintamuotoja kunnallisessa varhaiskasvatuksessa ovat päiväkotit sekä perhepäivähoito ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa päiväkotit. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee Oulaisten varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toteuttamista. Se on kaikille eri toimijoille yhdenmukainen ja se on laadittu ja hyväksytty suomen kielellä.

Oulaisten varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioi ja kehittää vuosittain pedagoginen työryhmä, joka kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa arvioimaan ja kehittämään suunnitelmaa. Työryhmään kuuluvat varhaiskasvatuksen johtaja ja varhaiskasvatuksen henkilöstöä päiväkodeista. Varhaiskasvatuksen johtaja toimii työryhmän koollekutsujana. Päiväkotien edustajat vievät työryhmän pedagogiset linjaukset päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajien palaveriin, joista ne edelleen viedään lapsiryhmäkohtaisiin tiimipalaveriin ryhmien toimintaa arvioimaan ja kehittämään varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti.

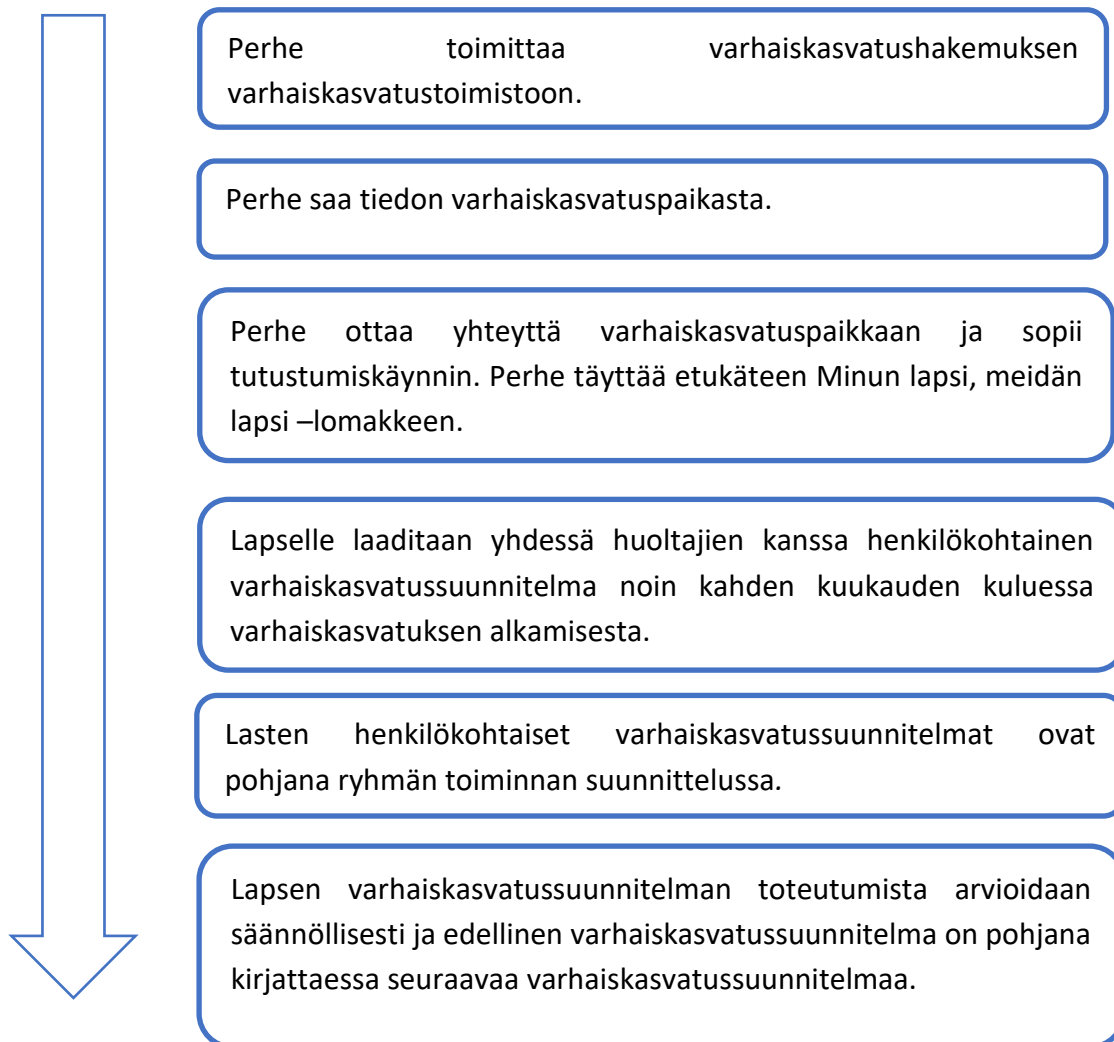
Arviointiin ja kehittämiseen myös huoltajilla on mahdollisuus osallistua vanhempainilloissa ja keväisin vastaamalla asiakaspalautekyselyyn. Päivittäiset keskustelut huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kesken ovat kuitenkin tärkein yhteistyömuoto.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma Oulaisissa laaditaan yhteistyössä huoltajien ja henkilöstön kanssa. Yhteistyö alkaa perheen tutustumiskäynnillä varhaiskasvatuspaikkaan ennen varhaiskasvatuksen alkamista ja noin kahden kuukauden kuluessa varhaiskasvatuksen alkamisesta laaditaan lapselle henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Toimintakauden alussa kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille päivitetään heidän varhaiskasvatussuunnitelma. Huoltajat esitäyttävät oman lomakkeen keskustelun pohjaksi ja henkilökunta pohtii lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita, jotka kirjataan ylös. Yhdessä perheen kanssa mietitään lapsen varhaiskasvatukselle tavoitteet lapsen tarpeiden mukaan ja kuinka tavoitteet saavutetaan. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja arvioinnista.

²³ Varhaiskasvatukseen 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

Oulaisten varhaiskasvatuksessa on käytössä Lapset puheeksi –menetelmä, joka tehdään 1½, kolme- ja viisivuotiaiden lasten huoltajien kanssa. Menetelmää käytetään myös muun ikäisten lasten kanssa tarvittaessa tai huoltajien sitä pyytäessä. Menetelmän keskustelut perustuvat lapsen kehitysympäristöjen väliseen yhteistyöhön, joissa on tarkoitus lapsen näkeminen ja kuuleminen hänen kehitysympäristöissään. Jos Lapset puheeksi -keskustelussa nousee esille haavoittuvuutta, perhe ohjataan lapsi- ja perhepalveluiden palveluohjauksen piiriin. Neuvonpitokeskustelussa tehdään kartoitus lapsen arjesta kotona ja varhaiskasvatuksessa ja tavoitteena on löytää ne asiat, jotka tukevat lapsen tavallista arkea. Keskustelun päätteeksi tehdään toimintasuunnitelma vahvistamaan lapsen toimivaa arkea.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta:

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja, jota säilytetään lukollisessa paikassa. Lapsen alkuperäinen varhaiskasvatussuunnitelma säilytetään hänen varhaiskasvatusajan hänen varhaiskasvatuspaikassaan. Huoltajilla on mahdollisuus saada lapsensa varhaiskasvatussuunnitelmasta kopio. Kun lapsen varhaiskasvatus päättyy tai siirtyy perusopetuksen piiriin, varhaiskasvatussuunnitelma arkistoidaan varhaiskasvatusyksikön arkistoon digitaalisessa muodossa.

2. Varhaiskasvatus Oulaisissa

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämäänsä tai opiskeluun.

2.1 Oulaisten varhaiskasvatuksen arvoperusta

Oulaisten varhaiskasvatuksessa jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Henkilökunta huolehtii, että jokaisella lapsella on hyvä ja turvallinen olo omassa varhaiskasvatuspaikassaan. Varhaiskasvatus pohjautuu kasvattajien yhteiseen arvopohjaan, yhteisiin linjauksiin ja niihin sitoutumiseen.

Lapsuuden itseisarvo

Oulaisten varhaiskasvatuksessa koko toiminnan lähtökohtana on lapsen etu ja hänen hyvinvointinsa. Rajat ja rakkaus -periaate antaa lapselle mahdollisuuden yrityksen ja erehdyksen kautta kasvaa turvallisessa ympäristössä empaattiseksi ja vastuuntuntoiseksi ihmiseksi. Jokainen lapsi on arvokas omana yksilönään ja hänet kohdataan ja huomioidaan henkilökohtaisesti. Varhaiskasvattaja on aidosti läsnä lapselle ja kuuntelee herkäällä korvalla lapsen aloitteita. Lapsen ihmettelyyn ja kysymyksiin vastataan sekä annetaan mahdollisuus tulla syliin. Turha kiire ja hössötys jätetään pois ja varhaiskasvattajat suunnittelevat rauhallisen oppimisympäristön. Pienryhmätoiminnassa voidaan ottaa paremmin huomioon lapsen kehitystaso ja yksilöllisyys.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on avointa ja luottamuksellista. Henkilökunta ja huoltajat yhdessä nostavat esille lapsen vahvuudet, joiden avulla tuetaan päivittäin lapsen kasvua ja kehitystä.

Ihmisenä kasvamisen

Lapsen ideat ja mielipiteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa, kuitenkin valintojen vaihtoehtoja päättää varhaiskasvattaja. Lapselle annetaan mahdollisuus toimia omatoimisesti ja häntä tuetaan erilaisissa tilanteissa. Lapsen pettymysten tunteet sallitaan ja häntä ohjataan ilmaisemaan tunteensa sanallisesti, itseä tai toisia ei saa satuttaa. Opettelemme yhdessä pyytämään anteeksi halaamalla, puhaltamalla, jotta lapsi oppii ymmärtämään oikean ja väärän sekä hänen empatiakykynsä ja omatuntonsa kehittyä.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen perushoitoon. Jokainen lapsi otetaan vastaan henkilökohtaisesti ja huoltajien kanssa vaihdetaan kuulumiset. Lapsella on säännölliset ruokailuajat, jokaiselle lapselle turvataan ruokarauha, opetellaan maistelemaan erilaisia ruokia ja harjoitellaan syömään itsenäisesti. Lasten ruoka-aineallergiat otetaan myös huomioon. Jokaiselle lapselle annetaan mahdollisuus päivittäiseen lepo hetkeen, jossa otetaan huomioon hänen yksilöllinen unen tarve. Lepohetkellä lapselle luetaan satua tai kuunnellaan rauhoittavaa musiikkia. Lapselle annetaan mahdollisuus varhaiskasvatuspäivän aikana rauhoittua omien ajatusten parissa. Myös lapsen puhtaudesta huolehditaan säännöllisesti (vaipan vaihto, käsien pesu, WC -käynnit). Lapsen kanssa ulkoillaan säästä riippumatta ja hänen päivittäisestä liikkumisesta huolehditaan.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvattaja on mukana lapsen sosiaalisten taitojen oppimisessa; lasta ohjataan leikeissä ja häntä rohkaistaan sekä keuhataan. Hyviä tapoja opetellaan yhdessä ja iloitaan muiden onnistumisesta. Varhaiskasvattaja tiedostaa olevansa malli lapselle, miten puhutaan ja kohdellaan toinen toistamme. Lapsen ja varhaiskasvattajan positiivisella vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Perheiden monimuotoisuus

Jokainen lapsi ja perhe kohdataan kunnioittavasti. Perheiden kanssa keskustellaan avoimesti lapsen kasvatukseen liittyvästä kulttuurisidonnaisuudesta ja vakaumuksesta. Perheiden toiveet otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Lapsi oppii varhaiskasvatuksessa elinikäisiä elintapoja; terveellisen ruokavalion ja monipuolisen liikunnan. Kestävän kehityksen merkitystä opetellaan keräämällä roskia ja kierrättämällä. Lapsen iän mukaiset keskustelut luonnon merkityksestä edesauttavat lasta kunnioittamaan luontoa, joka turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

2.2 Lapsen oppimiskäsitys Oulaisissa

Vuorovaikutus

Huolehdimme, että vuorovaikutus on avointa ja positiivista. Kohtaamme jokaisen lapsen hänen kehitystasonsa mukaisesti kannustaen ja rohkaisten häntä vuorovaikutukseen sekä toisten lasten että aikuisten kanssa. Olemalla turvallinen ja lapsen luottamuksen arvoinen varhaiskasvattaja omalla esimerkillä luo luottamuksellisen suhteen lapseen.

Kasvattajan rooli

Varhaiskasvattaja on lapsen oppimisen mahdollistaja. Hän on aktiivisessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja rakentaa toimintaa yhdessä lapsen kanssa. Lasta havainnoidaan ja kuunnellaan ”herkällä korvalla” olemalla läsnä hänen arjessaan.

Lapsen rooli

Lapsi nähdään aktiivisen toimijuuden lisäksi myös toiminnan suunnittelijana, toteuttajana ja arvioijana. Lapsen kysymyksiin vastataan, hänen kanssaan keskustellaan ja hänen mielipiteensä sekä kiinnostuksen kohteensa otetaan huomioon toiminnan lähtökohdaksi.

Leikin merkitys

Leikki tuottaa lapselle iloa ja leikin kautta lapsi oppii uusia asioita. Leikki mahdollistaa lapselle käsitellä myös vaikeita asioita. Varhaiskasvattaja havainnoi lapsen leikkiä ja tarvittaessa ohjaa sitä. Lapselle annetaan rauha leikkimiseen ja huolehditaan, että lapsi voi leikkiä yksin tai yhdessä oman tarpeensa mukaan. Pitkäkestoiset leikit ovat myös osa varhaiskasvatuksen arkea.

Ympäristö

Varhaiskasvattajat suunnittelevat ja järjestävät lapselle kehittävän, monipuolisen ja lapsen mielenkiinnon mukaisen oppimisympäristön. Ympäristöt ovat monipuolisia ja turvallisia. Lelut ja muut lasten tavarat ovat lapsen saatavilla. Toimintaa toteutetaan pienryhmissä huomioiden lapsen kehitystaso ja hänen persoonansa.

2.3 Laaja-alainen osaaminen Oulaisissa

Ajattelu ja oppiminen

Lapsi oppii asioita ihmettelemällä, oivaltamalla ja tutkimalla. Yhdessä lapsen kanssa varhaiskasvattajat ihmettelevät ja pohtivat asioita. Lapsen kysymyksiin vastataan ja hänelle annetaan aikaa itse oivaltaen saada oppimisen kokemuksia. Oppimisympäristöillä tuetaan lapsen oppimista.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Varhaiskasvattajat toimivat mallina lapselle erilaisten ihmisten myönteisessä kohtaamisessa. Lasta ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuden jakaa kokemuksia erilaista perinteistä ja tavoista. Lasta tuetaan ja rohkaistaan positiiviseen ajatteluun toisia ihmisiä ja moninaista ympäristöä kohtaan.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Lapsen itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lasta autetaan ja häntä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lapsen kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsen kanssa yhdessä toimitaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lapsen kanssa käsitellään hänen hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lasta autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsen tunnetaidot vahvistuvat, kun hänen kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lasta ohjataan kunnioittamaan toisten ihmisten koskemattomuutta.

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologian osaaminen

Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lapsen kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lasta innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Lapsen kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lapsen luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Varhaiskasvattajat ohjaavat lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lapsen ajatuksia kuunnellaan ja hänen aloitteensa otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Varhaiskasvattajat ja lapsi yhdessä toteuttavat ja arvioivat varhaiskasvatuksen arkea. Lapsi oppii vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Varhaiskasvattajat huolehtivat, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa.

2.4 Siirtymäkäytännöt lapsen kasvun ja oppimisen polulla

Kun huoltajat ovat saaneet tiedon lapsen varhaiskasvatuspaikasta, he ottavat yhteyttä varhaiskasvatuspaikkaan ja sopivat tutustumisajan. Perhe käy tutustumassa varhaiskasvatuspaikkaan 1-3 kertaa lapsen tarpeesta riippuen. Yhdellä tutustumiskerralla lapsella on mahdollisuus ruokailla varhaiskasvatuspaikassa.

Lapsen siirtyessä päiväkodissa ryhmästä toiseen hän käy tutustumassa uuteen ryhmään ryhmänsä varhaiskasvattajan kanssa ennen uuteen ryhmään siirtymistä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kulkee lapsen mukana ryhmästä toiseen.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen pidetään siirtopalaveri varhaiskasvatuksen opettajan ja esiopetuksen opettajan kesken. Varhaiskasvatuksen esiopetuksesta siirryttäessä perusopetukseen järjestetään kevättalvella ensimmäisen luokan opettajien tutustumispäivä päiväkotiin.

3. Oulaisten varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Oulaisten varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan lapsen näkökulmasta. Jokaisen lapsen hyvinvointi ja etu on varhaiskasvattajien työskentelyn lähtökohtana. Myös toisia arvostava ilmapiiri sekä luottamusta rakentava dialogi ovat toimintakulttuuria positiivisesti kehittäviä tekijöitä. Varhaiskasvattajien säännölliset tiimipalaverit, päiväpalaverit ja/tai iltapalaverit pitävät yllä ammatillista ymmärrystä sekä yhteistä toiminta-ajatusta. Tämä ymmärrys, yhteinen toiminta-ajatus sekä yhteisesti sovitut säännöt luovat turvallisen ilmapiirin. Turvallisessa ilmapiirissä lasten on helppo näyttää erilaisia tunteita ja se on myös sallittua.

3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöt suunnitellaan tarjoamaan lapselle mieluisia vaihtoehtoja tekemiseen sekä monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen. Oppimisympäristöllä pyritään tukemaan lapsen luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä sillä pyritään ohjaamaan lasta leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Tavoitteena on, että lapsi voi tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan. Myös rauhalliseen oleiluun ja lepoon annetaan lapselle tarvittaessa mahdollisuus.

Varhaiskasvatuksessa käytössä olevien sisätilojen lisäksi oppimisympäristönä hyödynnetään luontoa ja ulkoilupaikkoja. Leikkipuistot, piha ja muut ulkoilutilat tarjoavat lapselle kokemuksia ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Tavoitteena varhaiskasvatuksella on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen ympäristö. Tilojen lisäksi oppimisympäristö tarkoittaa myös välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöä kehitetään jatkuvasti siten, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa tukien lapsen tervettä itsetuntoa sekä sosiaalisia ja oppimisen taitoja. Liikenneturvallisuuskasvatus on osa Oulaisten varhaiskasvatusta ja sen toteutus tehdään lähiympäristössä eri vuodenaikoja hyödyntäen.

3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen sitouttaa huoltajat ja varhaiskasvattajat luottamukselliseen yhteistyöhön yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tasa-arvoinen vuorovaikutus ja toisten kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Käytännössä tämä toteutuu tutustumiskäyntien aikana hoidon alkaessa tai hoitopaikan vaihtuessa, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa syksyisin ja keväisin. Kasvatusyhteistyö toteutuu myös

Lapset puheeksi –keskusteluissa, haku- ja tuontitilanteissa, säännöllisissä tiedotteissa, vanhempainilloissa sekä yhteisissä tapahtumissa.

3.3 Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttamisen lapsen tarpeita vastaavasti. Yhteistyötä tehdään neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kanssa. Tavoitteena on varmistaa lapsen tarpeellisen tuen saanti tarvittaessa mm. Lapset puheeksi –keskustelun toisessa vaiheessa neuvonpidossa sekä tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Moniammatillisen verkoston jäsenenä ja koollekutsujana toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

3.4 Kiusaamisen ehkäisy

Oulaisten varhaiskasvatukseen on laadittu kiusaamisen vastainen toimintasuunnitelma, jonka tarkoitus on antaa yhdenmukainen käytäntö kiusaamisen ehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen. Kiusaamisen ehkäisemisessä perusedellytyksenä on luoda turvallinen ilmapiiri sekä vahvistaa myönteisiä vuorovaikutustaitoja päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja työtavat. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua.

Oulaisten varhaiskasvatuksen pedagogisuus näkyy koko varhaiskasvatuksessa suunnitelmallisena ja tavoitteellisena toimintana, joka pohjautuu valtakunnalliseen, Oulaisten kaupungin paikalliseen ja lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Päiväkodin varhaiskasvatuksen pedagogisesta toteutumisesta vastaa päiväkodin johtaja ja ryhmätasolla varhaiskasvatuksen opettaja. Lapsiryhmän toimintaa arvioidaan päivittäin sekä viikoittain ryhmän tiimipalaverissa. Päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajat kokoontuvat kolmen viikon välein suunnittelemaan, kehittämään ja arvioimaan päiväkodin pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatusta toteutetaan päivittäin pienryhmissä, joita muodostettaessa otetaan huomioon lapsen tarpeet ja osallisuus. Lapsilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä itseään koskevissa asioissa, kasvattajalla on kuitenkin päättävältä.

Pedagogisen suunnittelun lähtökohta on lapsiryhmän tarpeet huomioiden lasten ikä ja kehitystaso, yksilölliset tarpeet sekä lasten mielenkiinnon kohteet. Suunnittelussa huomioidaan myös vanhempien toiveet ja osallisuus. Huoltajien osallisuus mahdollistuu päivittäisillä avoimilla ja vastavuoroisilla keskusteluilla huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä. Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja ja perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet, mielenkiinnon kohteet, mahdolliset tuen tarpeet ja varhaiskasvattajien toiminnan tavoitteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen huoltajien kanssa yhteistyössä, joka tehdään noin kahden kuukauden kuluttua lapsen varhaiskasvatuksen aloituksesta. Suunnitelma päivitetään ja arvioidaan vuosittain ja aina tarpeen mukaan.

4.2 Pedagoginen dokumentointi Oulaisissa

Pedagogisen toiminnan dokumentoinnin välineinä ovat mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen kasvunkansio, sadutusvihkot, valokuvat ja ryhmien kirjaamiset esimerkiksi ”päivän tapahtumat”. Dokumentoinnit ovat hyvinvoivaa lasta tukevia tekijöitä, jotta voidaan toteuttaa suunnitelmallista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta. Varhaiskasvattajat arvioivat myös itse omaa toimintaansa henkilökohtaisesti tai ryhmän tiimipalaverissa esimerkiksi lapsilta, huoltajilta tai työyhteisöstä saatua palautetta hyödyntäen.

4.3 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Oulaisten varhaiskasvatuksessa lapsen leikki korostuu lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Varhaiskasvattajat turvaavat leikin edellytykset, ohjaamalla leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtimalla, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Varhaiskasvattajat suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukevat lapsen leikin kehittymistä havainnoimalla joko leikkiä ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Varhaiskasvattajien fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä, lapsi opettelee yhdessä toimimista. Varhaiskasvattaja antaa lapsen leikille aikaa ja tilaa lapsen iän ja kehitystason mukaan sekä huolehtii tarpeellisesta valvonnasta eri tilanteissa. Varhaiskasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus on lasta arvostavaa ja kunnioittavaa, varhaiskasvattaja toimii lapselle esimerkkinä. Työskenneltäessä lasten kanssa heitä rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

4.4 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden²⁴ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi: 1. Kielten rikas maailma, 2. Ilmaisun monet muodot, 3. Minä ja meidän yhteisömme, 4. Tutkin ja toimin ympäristössäni, 5. Kasvan, liikun ja kehityn.

Eheytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

²⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

4.4.1 Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriytynyttä. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa

harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

4.4.2 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen** sekä **sanallisen** ja **kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja

sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

4.4.3 Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystäväyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta. Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia. Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

4.4.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja

oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä. Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoitteluun. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen.

esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologiaan laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

4.4.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten

liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojä tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syöminen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen. Oulaisissa lasten tarvitsema tuki järjestetään lapsen varhaiskasvatusryhmään. Vuosittain ryhmien rakenteet lasten ja henkilökunnan osalta sekä mahdollisen pienryhmän tarve arvioidaan. Varhaiskasvatusryhmissä pedagoginen osaaminen, pienryhmissä työskentely ja avustajaresurssien käyttö mahdollistavat tuen toteutumisen ryhmissä.

5.1 Kolmiportaisen tuen malli

Oulaisissa hyödynnetään kolmiportaisen tuen mallia, jolloin tuen tasot jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Kolmiportaisen tuen malli luo johdonmukaisen jatkumon peruskoulun kanssa. Kolmiportaisen tuen malli on liitetty osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Lapselle tehdään tuen tarpeesta riippuen tehostetun tai erityisen tuen päätös, jolloin lapsen tarvitsema tuki, tavoitteet, tuen muodot ja niiden toteutuminen kirjataan joko tehostetun tuen suunnitelmaan tai HOJKS:iin (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma). Tuen kaikissa portaissa arviointi ja päätökset tehdään moniammatillisessa työryhmässä yhdessä vanhempien kanssa. Kolmiportaisen tuen malli ohjeistaa henkilökuntaa jokaisessa portaassa vaiheessa. Esikouluryhmissä tuen suunnitelmat kirjataan Wilma -järjestelmään. Varhaiskasvatusryhmän opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa vastaa suunnitelmien kirjauksesta, tavoitteiden toteutumisesta sekä arvioinnista. Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä tuen jokaisessa vaiheessa.

Havainnointi ja erilaisten kartoitusten tekeminen auttavat henkilökuntaa tunnistamaan lapsen mahdollisia tuen tarpeita ajoissa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee havainnointia yhdessä ryhmän henkilökunnan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaan voivat vanhemmat ja henkilökunta ottaa yhteyttä huolen herätessä. Oulaisissa tehdään varhaiskasvatuksessa kielen kehityksen kartoituksia tarpeen mukaan. (Kettu-testi 3-vuotiaille sekä sananlöytämistesti 5-6-vuotiaille) Esikouluikäisten kanssa tehdään matematiikan ja äidinkielen kartoituksia syksyllä, talvella ja keväällä. (mm. Lukimat, Mavalka) Havainnointia tehdään myös perheneuvolan ja muiden yhteistyötahojen tutkimusten tueksi. Erilaisia havainnoinnin ja arvioinnin työkaluja hyödynnetään tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Tuen tarvetta arvioidaan kolmiportaisen tuen mallin mukaisesti tuen portaiden väliarvioinnilla, pedagogisella arviolla ja pedagogisella selvityksellä. Näiden avulla voidaan arvioida tuen

riittävyyttä ja tarvittaessa lisätä tai vähentää tuen määrää. Tärkeintä on arvioida pedagogisten ratkaisujen, toimintamallien ja arjen käytäntöjen toimivuutta. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tuen arvioinnista yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lasten tuen tarpeita arvioidaan moniammatillisesti mm. perheneuvolassa ja Oulun yliopistollisessa sairaalassa, jolloin heidän antamien lausuntojen perusteella voidaan varhaiskasvatuksessa tehdä suoraan päätöksiä esimerkiksi erityisestä tuen tarpeesta.

Jokaiselle lapselle suunnitellaan yksilöllisesti tarpeiden ja tavoitteiden mukaan tuen muodot. Ryhmien tilat pyritään pitämään mahdollisimman esteettöminä ja tarvittaessa fyysisiin rakenteisiin haetaan erilaisia ratkaisuja lasten osallisuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Ryhmäavustajan toimiminen ryhmässä mahdollistaa pienryhmätoiminnan. Pienryhmätoiminta on yksi tärkeimmistä tuen muodoista. Lasten tuen tarpeesta riippuen voidaan lapselle myöntää henkilökohtainen avustaja. Henkilökohtaisen avustajan tehtävänä on mahdollistaa lapsen osallistuminen suunniteltuun pedagogiseen toimintaan yhdessä muun ryhmän kanssa. Henkilökohtaisen avustajan avulla lapsen kanssa voidaan lisätä yksilöllisten tehtävien tekoa.

5.2 Vieras- ja monikielisten lasten kielen oppimisen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten suomen kielen taidon kehittymistä luontevasti osana arkea. Lapsille tarjotaan monipuolisia vuorovaikutustilanteita varhaiskasvatuspäivän aikana ja huolehditaan lasten mahdollisuudesta osallistua kaikkeen toimintaan oman kielitaidon mukaisesti. Suomen kielen ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät nivoutuen toisiinsa.

Varhaiskasvatuksen ryhmissä painotetaan kielitietoisuutta erityisesti silloin kun ryhmässä on kieltä opettelevia lapsia. Kielitietoisuus tarkoittaa mm. henkilökunnan tietoista kielen käyttämistä, ovathan he lapsille kielellisiä malleja. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti. Kuvien, eleiden ja ilmeiden käyttöä tehostetaan, aikuisen läsnäolo ja mallintamien leikissä on tärkeää ja lasten kanssa pelataan ja leikitään sanastoa täydentäviä pelejä ja leikkejä. Tärkeää on, että lapsi kokee tulevaisuutta ymmärretyksi ja ymmärtää mitä ympärillä tapahtuu. Suomen kielen oppiminen on suunniteltua ja tavoitteellista pedagogista toimintaa.

Oulaisissa maahanmuuttajataustaisia perheitä on vähän, sen ansiosta voimme jokaisen perheen ja lapsen kohdalla tehdä yksilöllistä työtä enemmän. Osa lapsista tutustuu suomen kieleen ja kulttuuriin aloittaessaan varhaiskasvatuksessa, ja varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Varhaiskasvatuksessa seuraamme lapsen kielitaidon kehittymistä Pienten kielireppumateriaalin avulla. Vanhemmat täyttävät kielirepun Eväspussi –osion, missä vanhempi arvioi lapsen kielitaustaa ja oman äidinkielen osaamista. Pienten kielireppu materiaali sisältää kielen puhumisen

ja kuuntelemisen taitotasoprofiilin sekä arviointimateriaalin vuorovaikutuksen kehittymisen seurantaan.

Varhaiskasvatuksessa voidaan lapsen kielen kehittymistä arvioida Kettu testi –nimisellä arviointimenetelmällä kun lapsi on ollut hoidossa vuoden ajan. Esikoululaisen kielitaidon arvioinnin tueksi voidaan käyttää opetushallituksen Kielipuntari materiaalia sekä ESKO –tehtäviä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää. Huoltajille kerrotaan Oulaisten varhaiskasvatustoiminnan sisällöistä, tavoitteista ja menetelmistä sekä kyseisen varhaiskasvatusyksikön arjen käytänteistä ja toimintavaoista. Huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa käytetään tarvittaessa tulkkipalveluita. Huoltajilla on pääasiallinen vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä.

5.3 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Oulaisten varhaiskasvatuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä kunnan oman varhaiskasvatuksen erityisopettajan, puheterapeutin, neuvolan ja perheneuvolan kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksessa käy säännöllisesti terapeutteja, joiden kanssa yhteistyö on viikoittaista. Tiiviin ja avoimen yhteistyön avulla pystytään tarjoamaan yhtäaikaista tukea lapselle.

5.4 Tiedonsiirto

Oulaisissa pyrimme siirtämään tietoa tehokkaasti eri nivelvaiheissa. Siirtopalaverit pidetään siirryttäessä varhaiskasvatusryhmästä esikouluun sekä esikouluryhmästä siirryttäessä ensimmäiselle luokalle. Jos lapsella on tuen tarvetta, pyritään järjestämään yksilökohtaisia siirtopalavereita, jotta tieto siirtyisi mahdollisimman hyvin uuteen oppimisympäristöön. Yksilökohtaisiin siirtopalavereihin voivat osallistua kaikki lapsen kasvuun ja kehitykseen osallistuvat tahot, esimerkiksi terapeutit, kuntoutusohjaajat jne.

6. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Oulaisten varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan, kehitetään ja arvioidaan Oulaisten jokaisessa varhaiskasvatustoimintaa toteuttavassa yksikössä. Sekä yksikön esimiehellä että varhaiskasvattajilla on vastuu varhaiskasvatuksen seurannasta, kehittämisestä ja arvioinnista. Varhaiskasvatuksen pedagoginen työryhmä kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa kehittämään, arvioimaan ja päivittämään paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa ennalta sovittujen osa-alueiden osalta. Työryhmän koollekutsujana toimii varhaiskasvatuksen johtaja.

Keväisin Oulaisten varhaiskasvatuksessa tehdään sähköinen asiakastyytyväisyyskysely asiakasperheille. Kyselyn tuloksesta tehdään koonti, joka saatetaan asiakasperheiden tietoisuuteen. Ajankohtaista tietoa varhaiskasvatuksen laadusta ja sen toteutuksesta hyödynnetään varhaiskasvatuksen laadullisessa kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksessa oleville lapsille tehdään myös keväisin tyytyväisyyskysely ”hymiöiden” avulla. Lasten kiinnostusten kohteita ja mielipiteitä hyödynnetään varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Esimies käy henkilökunnan kanssa vuosittain kehityskeskustelut. Kiireettömässä ilmapiirissä jokaisella on mahdollisuus tuoda esille ajatuksiaan, arvioida omaa työtään ja mahdollisia kehittymisen alueita.

